

Μια σπάνια τιμητική διάκριση για τον Ελευθέριο Βενιζέλο

ΤΑΓΜΑ ΤΟΥ ΝΤΑΝΙΛΟ Α' ΚΝΙΑΖ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ

της ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ Μ. ΠΕΤΣΙΝΑΡ

Με την ευκαιρία των 135 χρόνων από την επίσημη σύναψη διπλωματικών σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Μαυροβουνίου.

Στην προσπάθειά της να δημιουργήσει συμμαχίες και συνεργασίες μια χώρα χρησιμοποιεί διάφορες μεθόδους και αξιοποιεί πολλούς παράγοντες. Η γεωγραφική θέση, η στρατιωτική συμμαχία, οι εμπορικές σχέσεις, οι πολιτιστικές και οι μορφωτικές ανταλλαγές είναι μερικά από τα στοιχεία που συνήθως αξιοποιούνται για τη στενότερη προσέγγιση μεταξύ δύο χωρών. Δεν πρέπει πάντως να αποκλείσουμε και τον παράγοντα της κοινής θρησκείας. Με σκοπό, όμως, να κατανοήσουμε καλύτερα τη σημαντική αυτή διάσταση, αναφερόμαστε σε ένα ενδιαφέρον ιστορικό παράδειγμα. Πρόκειται για τις άριστες διπλωματικές σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Μαυροβουνίου από το 1881 έως το 1916.

Το παράσημο του Ντανίλο Α' που απονεμήθηκε στον Ελευθέριο Βενιζέλο (οι φωτογραφίες ανήκουν στο ψηφιοποιημένο αρχείο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών και Μελετών Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος, Χανιά, Κρήτη).

Η Ελλάδα ήταν η έβδομη ευρωπαϊκή και η μόνη βαλκανική χώρα που είχε συνάψει διπλωματικές σχέσεις με το Μαυροβούνιο μετά το Συνέδριο του Βερολίνου. Η Ελλάδα αποφάσισε να ιδρύσει προξενείο στην Κετίγη (στο Τσέτινιε) παρά τις περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες του υπουργείου Εξωτερικών και παρά το γεγονός ότι στο Μαυροβούνιο κατοικούσαν μόνο πέντε Έλληνες. Οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών ήταν ανύπαρκτες την εποχή εκείνη, άρα ή ίδρυση του προξενείου και η αναβάθμισή του αργότερα σε πρεσβεία είχε άλλους σκοπούς.

Η ελληνική διπλωματία επί πρωθυπουργίας Αλέξανδρου Κουμουνδούρου και Χαρίλαου Τρικούπη συνειδητοποιούσε τη σημασία διεξαγωγής του κοινού αγώνα με τη Σερβία, το Μαυροβούνιο και τη Βουλγαρία, αλλά και τη σημασία ύπαρξης του κοινού ομόδοξου και ομόθρησκου στοιχείου. Λαμβάνοντας υπ' όψιν το διαχρονικό αυτό υπόβαθρο πολιτισμού και τους δεσμούς που θα έπρεπε να αξιοποιήσει, το προξενείο της Ελλάδας στο Μαυροβούνιο είχε τους εξής σκοπούς: α) να προωθηθούν οι ελληνικές σχέσεις στα Βαλκάνια και κυρίως η απελευθέρωση υπόδουλων Ελλήνων από τον οθωμανικό ζυγό, β) να δημιουργηθούν

ДАНИИЛЪ I
Князь Црногорскии

DANIEL I
Prince de Montenegro.

Ο Ντανίλο Πέτροβιτς Νιέγκος (1826-1860) ανακηρύχθηκε πρώτος Κνιάζ (ηγεμόνας) του Μαυροβουνίου.

σχέσεις ακόμη στενότερες για να συμμαχήσουν οι Βαλκανίοι κατά των Οθωμανών και κατά της Αυστροουγγαρίας, η οποία εποφθαλμιούσε τη Θεσσαλονίκη, γ) να συμμετάσχει ενεργώς η Ελλάδα στην παγίωση της αυτονομίας του Μαυροβουνίου, δ) να παρακολουθεί τα διαδραματιζόμενα στην Αλβανία.

Ο διορισμός του Αλέξανδρου Λογοθέτη στη θέση του πολιτικού παραπρητή και του γενικού προξένου στα ανάκτορα, στην Κετίγηνη, κατόπιν παραδόσεως των διαπιστευτηρίων του στον ηγεμόνα του Μαυροβουνίου Νικόλαο Πέτροβιτς Νιέγκος, στις 4 Ιανουαρίου 1881, είχε εγκαινιάσει τη φάση των εξαιρετικών διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των δύο ορθόδοξων χωρών, οι οποίες, ακόμη και στην ταραχώδη εκείνη εποχή και παρά τις σύντομες διακοπές κατά τις διπλωματικές δοκιμασίες της περιόδου 1881-1916, συνέχιζαν να διατηρούνται.

Ο Μαυροβούνιος ηγεμόνας Νικόλαος επεδείκνυε εγκάρδια συμπεριφορά προς τους Έλληνες προξένους, σε βαθμό που υπερέβαινε τη συνήθη ευγένεια προς διπλωμάτες. Την ίδια στιγμή οι Έλληνες διπλωμάτες τόνιζαν ιδιαιτέρως τους κοινούς δεσμούς μέσω της Ορθοδοξίας, καθώς και τα κοινά παθήματα λόγω του τουρκικού ζυγού, από τον οποίο πρόσφατα είχαν απαλλαγεί οι δύο λαοί.

Επειτα από πολλαπλές κρίσεις διεθνούς εμβελείας οι εξελίξεις του Ανατολικού Ζητήματος προκάλεσαν τελικά τους Βαλκανικούς Πολέμους και στη συνέχεια τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το 1912-1913, κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους, η Ελλάδα και το Μαυροβούνιο υπήρξαν στενοί και σταθεροί σύμμαχοι και αγωνιστηκαν στα πεδία των μαχών για την απομάκρυνση των Οθωμανών από τη Βαλκανική Χερσόνησο. Μάλιστα το Μαυροβούνιο ήταν η πρώτη από τις χριστιανικές χώρες των Βαλκανίων που κήρυξε τον πόλεμο κατά των Οθωμανών, το 1912. Το 1916, στη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, η μικρή αυτή ορθόδοξη χώρα κατελήφθη, όπως και η Σερβία, από τους Αυστριακούς. Παρά το συγκεκριμένο καινούργιο γεωπολιτικό πλαίσιο, οι διπλω-

ματικές σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Μαυροβουνίου, βάσει ορισμένων ιστορικών στοιχείων, συνέχισαν την πορεία τους, ακόμη και κατά την εποχή της εξόρισης κυβέρνησης του Μαυροβουνίου, την περίοδο 1917-1921.

Οι ιστορικές μελέτες που αφορούν τις γεωπολιτικές εξελίξεις εντός του αναφερόμενου χρονολογικού πλαισίου, αν και ελάχιστες και μη επαρκείς, δεν παύουν να αποτελούν πολύτιμες πηγές για να δημιουργηθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα των σχέσεων μεταξύ των δύο αυτών ορθόδοξων χωρών. Επιπροσθέτως και η σημασία των συμβόλων, των οποίων η ύπαρξη όχι μόνο παρατίνει την περεταίρω διερεύνηση «του πλούσιου θησαυροφυλακίου του κοινού παρελθόντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς», αλλά αποτελεί και ανεκτίμητη πηγή πολύτιμων ιστορικών μαρτυριών και οθεί σε πιο σαφή συμπεράσματα περί της πορείας των διπλωματικών εξελίξεων στις σχέσεις Ελλάδας - Μαυροβουνίου στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα.

Ως απόδειξη των προαναφερθέντων αναφερόμαστε στα εγκαίνια αλλά και στη δραστηριότητα της Οικίας-Μουσείου του Ελευθερίου Βενιζέλου στα Χανιά της Κρήτης, όπου, ανάμεσα σε άλλα πολύτιμα εκθέματα, βρίσκονται και ορισμένες πιμητικές διακρίσεις του μεγάλου Ελληνα πολιτικού και διπλωμάτη. Τα εγκαίνια του μουσείου πραγματοποιήθηκαν το 2015 από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Ελλάδας Προκόπη Παυλόπουλο.

Ανάμεσα στα εκθέματα της Οικίας-Μουσείου, στο αφιερωμένο στη διπλωματική δραστηριότητα του πολυσήμαντου Έλληνα πρωθυπουργού τμήμα, ξεχωριστή θέση καταλαμβάνει το παράσημο του Τάγματος του Ντανίλο Α' Κνιάζ του Μαυροβουνίου, Α' Τάξεως, που βάσει των διαθέσιμων στοιχειών απονεμήθηκε στον Ελευθέριο Βενιζέλο από την κυβέρνηση του Μαυροβουνίου.

Το συγκεκριμένο παράσημο αποτελείται από τον Μεγαλόσταυρο, με τον Αστέρα και την υφασμάτινη ταινία. Ο ασημένιος Μεγαλόσταυρος του Τάγματος του Ντανίλο Α' είναι από σκούρο μπλε, κόκκινο και λευκό

σμάλτο και στο κέντρο της πρόσθιας όψης του, μέσα σε κυκλικό πλαίσιο, φέρει ανάγλυφο σύμβολο και περιμετρικά επιγραφή με ολαβικούς χαρακτήρες ΚΝΙΑΖЬ ΖΡΗΟΓΟΡΣΚΙΙ (ΗΓΕΜΟΝΑΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ). Εσωτερικά αναγράφεται ΔΙ (Ντανίλο Α'). Στην οπίσθια όψη του φέρει στο κέντρο την ημερομηνία 1852-3 και την επιγραφή ΖΑ ΗΕΖΑΒΙΣΜΟΣΤ ΖΡΗΕ ΓΟΡΕ (ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ).

Το παράσημο, σε μορφή καρφίτσας, φέρει τα ίδια μοτίβα, με την πρόσθια όψη του Μεγαλόσταυρου. Η υφασμάτινη ταινία που συνοδεύει τον Μεγαλόσταυρο είναι λευκού

χρώματος με δύο κόκκινες λωρίδες κατά μήκος των άκρων. Η θήκη τους είναι μεγάλη, κόκκινου χρώματος, και φέρει εξωτερικά εστεμμένο χρυσό δικέφαλο αετό, πλαισιωμένο από μεγαλύτερο στέμμα. Εσωτερικά υπάρχει μικρή ένθετη διακοσμητική ταινία από φιλντισι, στην οποία αναγράφεται ΕΛΕΥΘΕΡΙΩ ΒΕΝΙΖΕΛΩ. Επίσης εσωτερικά αναγράφονται τα στοιχεία του κατασκευαστή: V. Mayer's & Fils Fournisseurs de la Cour de la Majesté L' Empereur d' Autriche et de sa Majesté le Roi de Monte-negro – Vienne.

Το ασημένιο αστέρι είναι δεκαεξάκτινο.

Οι 8 ακτίνες συνίστανται από τις τρεις πιο μικρές διαμαντένιες ακτίνες και οι άλλες 8 από τις τρεις πιο μικρές λείες ακτίνες. Η εμφάνιση του παράσημου ταιριάζει με το παράσημο Α' Τάξεως από το 1861. Το κέντρο του αστέρα είναι ολόδιο με το κέντρο της πρόσθιας όψης του σταυρού. Φέρει δηλαδή την επιγραφή ΚΝΙΑΖ ΖΡΗΟΓΟΡΣΚΙΙ (ΔΙ), δηλαδή ΗΓΕΜΟΝΑΣ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ (Ντανίλο Α').

Η περίοδος της ίδρυσης του Τάγματος του Ντανίλο Α' σημάδεψε την αρχή μιας καινούργιας περιόδου, αλλά και μιας καινούργιας μορφής διακυβέρνησης του Μαυροβουνίου. Μετά την τουρκική εισβολή και την υποταγή της ηγεμονίας της Ζέτα υπό το τουρκικό ζυγό (1496) η Μητρόπολη του Μαυροβουνίου παρέμεινε ο μοναδικός πυρήνας και ο φορέας που συγκέντρωνε τον

ορθόδοξο λαό. Οι μητροπολίτες της ήταν ταυτόχρονα οι κοσμικοί και οι πνευματικοί ηγέτες των Μαυροβουνίων. Τη σπουδή όμως που ο Ντανίλο Πέτροβιτς Νιέγκος (1826-1860) ανακηρύχθηκε πρώτος κνιάζ (ηγεμόνας) του Μαυροβουνίου και το Μαυροβούνιο γίνεται κνιαζέβινα (ηγεμονία) ξεκινάει μια διαφορετική περίοδος για τη χώρα. Το Τάγμα του Ντανίλο ιδρυσε ο Ντανίλο Πέτροβιτς Νιέγκος στις 23 Απριλίου/5 Μαΐου 1853 και η απονομή του παρασήμου γινόταν σε άξιους και σε εκείνους που συμμετείχαν στον πόλεμο εναντίον της Τουρκίας το 1852-1853. Η επιγραφή που φέρει οημαίνει «Υπέρ της ανεξαρτησίας του Μαυροβουνίου».

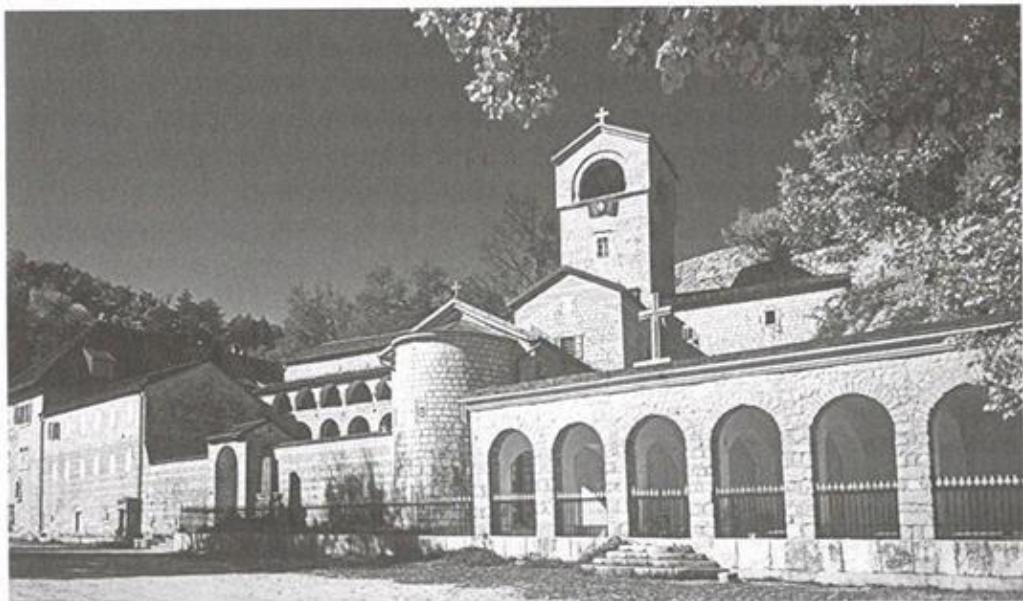
Ενδιαφέρον προκαλεί το δεδομένο ότι σώζονται τα στοιχεία των υπολοίπων επισήμων βραβευθέντων, των Ελλήνων απεσταλμένων στα ανάκτορα στην Κετίγνη. Έτσι, ο

ΑΠΕΝΑΝΤΙ: Από το 1860 έως το 1918 το Μαυροβούνιο υπήρξε ανεξάρτητο κράτος, με αρχηγό τον Νικόλαο Α' Πέτροβιτς Νιέγκος (1860-1918). Εκτός από την επιτυχημένη πολιτική και διπλωματική δραστηριότητά του, που είχαν ως αποτέλεσμα την ανακήρυξη του Μαυροβουνίου σε βασίλειο, το 1910, θα μείνει στην Ιστορία και ως ο «πεθερός της Ευρώπης» λόγω του ότι οι πέντε κόρες του νυμφεύθηκαν μέλη ευρωπαϊκών βασιλικών οίκων. Γαμπροί του Νικολάου Πέτροβιτς Νιέγκος ήταν ο Φραγκισκός Ιωσήφ του Μπάτεμπεργκ, ο βασιλιάς της Σερβίας Πέτρος Α' Καραγεώργεβιτς, ο βασιλιάς της Ιταλίας Βίκτωρ Εμμανουήλ Γ' της Σαβοΐας και οι δύο μεγάλοι δούκες της Ρωσίας, οι αδελφοί Πέτρος και Νικόλαος Νικολάεβιτς.

ΕΠΑΝΩ: Η βασιλική οικογένεια του Μαυροβουνίου το 1910. Οι οικογένεια αυτή ανέδειξε όχι μόνο πρίγκιπες αλλά και επισκόπους και ποιητές.

Ο πληθυσμός του Μαυροβουνίου αποτελείται κατά πλειοψηφία από ορθόδοξους χριστιανούς και έχει στενή εθνολογική συγγένεια με τους Σέρβους. Η σημερινή πρωτεύουσα είναι η Ποντγκόριτσα, ενώ η παλαιά ιστορική πρωτεύουσα ήταν το Τσέτινιε (Κετίγνη). Τα Ανάκτορα (ΕΠΑΝΩ), το ελληνικό προξενείο (ΜΕΣΗ) και το Μοναστήρι του Αγίου Πέτρου, έδρα της Μητρόπολης (ΚΑΤΩ), στο Τσέτινιε.

Ελληνος απεσταλμένος Επαρχίας Αντωνόπουλος, ως πρώην γενικός πρόξενος στη Σμύρνη, παρέδωσε τα διαπιστευτήριά του στον πρίγκιπα Νικόλαο στις 3 Ιουλίου 1904. Λίγο πριν από την αναχώρησή του από την πρωτεύουσα του Μαυροβουνίου ανανεώθηκε η ήδη υπάρχουσα εμπορική συνθήκη μεταξύ των δύο χωρών. Ως αποτέλεσμα ο πρίγκιπας, ευχαριστημένος, απένειμε στον Αντωνόπουλο το παράσημο του Ντανίλο Β' Τάξεως. Επιπροσθέτως, η απονομή αυτή ήταν ένδειξη σεβασμού προς την πατρίδα του Έλληνα απεσταλμένου.

Επειτα από την κλιμάκωση της κρίσης το 1908 (προσάρτηση της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης), ο νέος Έλληνας απεσταλμένος έφθασε στην Κετίγνη. Αυτή τη φορά αντιπρόσωπος της Ελλάδας ήταν ο Σπηλιωτάκης, πρώην πρόξενος στην Κωνσταντινούπολη. Ευχαριστημένος για άλλη μια φορά με τις υπηρεσίες Έλληνα πρόξενου, ο ηγεμόνας του Μαυροβουνίου απένειμε στον Σπηλιωτάκη το παράσημο του Ντανίλο Γ' Τάξεως. Με το παράσημο του Ντανίλο Γ' Τάξεως τιμήθηκε ένας ακόμη αντιπρόσωπος του ελληνικού ΥΠΕΞ, ο Ιωάννης Ψαράς.

Επιπλέον, είναι αξιοσημείωτη η δραστηριότητα των Ελλήνων απεσταλμένων στην Κετίγνη την περίοδο σύναψης της Βαλκανικής Συμμαχίας του 1912 (Ευγενιάδης). Όπως και του Ρέντη την περίοδο των διαπραγματεύσεων για είσοδο της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κωνσταντίνος Χολέβας, «Ορθοδοξία και Διπλωματία, Ελλάς και Μαυροβούνιο 1880-1916», εφ. *Μακεδονία*, 2.12.2007.

Προφ. δρ Γαβρο Περαζιћ, Mr Radoslav Raspopović, *Међународни уговори Црне Горе 1878-1918*, Зборник докумената са коментаром, Подгорица 1992. (Γκάρο Πέραζιτς, Ράντοολαβ Ρασπόποβιτς, *Οι διεθνείς συνθήκες του Μαυροβουνίου 1878-1918*, Ποντιγκόριτσα 1992).

Α. Πετρινάρ, «Πονοδομ 135 година од успо-

стављања дипломатских односа Грчке и Црне Горе, Из историје Грчког посланства на Цетињу (1881-1916)», www.czipm.org/crnagoragrcka.html (A. Πέτριναρ, «Από την ιστορία του ελληνικού προξενείου στην Κετίγνη», www.czipm.org/crnagoragrcka.html).

T. Jovin, *Diplomatic missions in the Principality and the Kingdom of Montenegro*, National Museum of Montenegro, Цетиње 2010. Αγγελική Κωνσταντακοπούλου, *Πολιτική και μνήμη στα Βαλκάνια - Οι ελληνικές εικόνες του Μαυροβουνίου* (19αι. - Α' Παγκόσμιος Πόλεμος).

Αννα Αγγελοπούλου, *Οι διπλωματικές συνομιλίες του Μαυροβουνίου και της Ελλάδας κατά την περίοδο της σύναψης της Βαλκανικής Συμμαχίας του 1912*, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 1989.

Σι. Κεκρίδης, «Το ελληνικό προξενείο της Κετίγνης. Συμβολή στις σχέσεις Ελλάδας - Μαυροβουνίου κατά τα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ού αιώνα», *Βαλκανικά Σύμμεικτο* 10 (1998), 166-167).

Ανή Καπινιћ, Велимир Вујачић, *Страна одликовања у Црној Гори*, Народни музеј Црне Горе, Цетиње 2005. (A. Καπίτονης, B. Βούγιατσις, *Ξένες πιλητικές διακρίσεις στο Μαυροβούνιο*, Εθνικό Μουσείο του Μαυροβουνίου, Κετίγνη 2005).

Ανδριјα Λαινοβιћ, «Неки нови докази о везама између Црне Горе и Грчке у XIX вијеку», Историјски записци, XI, Цетиње 1955. (A. Λένοβιτς, «Καινούργιες αποδείξεις για τις σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Μαυροβουνίου τον 19ο αιώνα», Κετίγνη, 1955).

Ђакон Ненад М. Јовановић, *Гробови, заставе и химне у историји Србије*, Светигора 2010 (Διάκος Νέναντ Μ. Γιοβάνοβιτς, *Οικόσημα, σημαίες και ύμνοι στην Ιστορία της Σερβίας*, Σβετιγκόρα, Κετίγνη 2010).

Јован Б. Маркуш, *Гробови, заставе и химне у Историји Црне Горе*, Светигора, Цетиње 2010. (Γιόβαν Μπ. Μάρκους, *Οικόσημα, σημαίες και ύμνοι στην Ιστορία του Μαυροβουνίου*, Σβετιγκόρα, Κετίγνη 2010).

Глас Црногорца (Η Φωνή του Μαυροβουνίου)
1905, 1909, 1914, 1915.

■ Η Αλεξάνδρα Μ. Πέτριναρ είναι διδάκτωρ του Τμήματος Σύγχρονης Ιστορίας του Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου